ഇതും ഇതുപോലെയുള്ള അടയാളങ്ങളും കാണിക്കുന്നു. വിവാഹ വ്രതവാഗ്ദാനങ്ങൾ വഴി പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന സുസ്ഥിരമായ ഐക്യം വെറുമൊരു ചടങ്ങിനെക്കാളും പരമ്പരാഗത സൂത്രവാക്യത്തെക്കാളും കൂടുതലാണ്. അത് മനുഷ്യവ്യക്തിയുടെ സ്വാഭാവിക വാസനകളിൽ വേരുറച്ചതാണ്. വിശ്വാസികൾക്ക് വിശ്വസ്തത ആവശ്യപ്പെടുന്ന ദൈവത്തിനു മുമ്പിലെ ഉടമ്പടി കൂടിയാണ്: 'നീയും നിന്റെ യൗവനകാലത്തെ ഭാര്യയും തമ്മിലുള്ള ഉടമ്പടിക്ക് കർത്താവു സാക്ഷിയായിരുന്നു. അവൾ ഉടമ്പടിപ്രകാരം നിന്റെ സഖിയും സഹഗാമിനിയുമായിരുന്നെങ്കിലും നീ വിശ്വസ്തതയില്ലാത്തവനായിരുന്നു... ഒരുവനും തന്റെ യൗവനകാലത്തെ ഭാര്യയോട് അവിശ്വസ്തത കാണിക്കാതിരിക്കട്ടെ. എന്തെന്നാൽ ഞാൻ വിവാഹമോചനത്തെ വെറുക്കുന്നു എന്ന് കർത്താവു പറയുന്നു' (മലാക്കി 2:14-16).

124. ഏറ്റെടുക്കേണ്ടതും നിലനിറുത്താൻ പടപൊരുതേണ്ടതും, വീണ്ടും ജനിക്കേണ്ടതും മരണംവരെ നവീകരിക്കേണ്ടതും മരണംവരെ പുതുതായി കണ്ടെത്തേണ്ടതുമായ ഒരു വെല്ലുവിളിയായി വിവാഹത്തെ സ്വീകരിക്കാൻ കഴിയാത്ത ദുർബലവും രോഗാതുരവുമായ സ്നേഹം മഹത്തായ ഒരു സമർപ്പണത്തെ നിലനിറുത്താൻ കഴിവുള്ളതല്ല. സ്ഥിരമായ വളർച്ചയുടെ പ്രക്രിയയെ തടയുന്ന ക്ഷണഭംഗുരതയുടെ സംസ്കാരത്തിന് അത് കീഴടങ്ങും. എന്നാലും 'നമ്മുടെ തന്നെ ആശയങ്ങളെക്കാളും സംരംഭങ്ങളെക്കാളും വലുതായ ഒരു പദ്ധതിയെ നാം കാണുമ്പോൾ എന്നേക്കുമുള്ള സ്നേഹം വാഗ്ദാനം ചെയ്യുക സാധ്യമാണ്. നമ്മെ താങ്ങി നിറുത്തുന്ന, നമ്മൾ സ്നേഹിക്കുന്ന വ്യക്തിക്ക് നമ്മുടെ ഭാവിയെ മുഴുവനായി അടയറ വയ്ക്കുന്ന പദ്ധതിയാണത്.'[123] ഈ സ്നേഹം എല്ലാ പരീക്ഷകളെയും അതിജീവിക്കുകയും എല്ലാറ്റിന്റെ മുമ്പിൽ വിശ്വസ്തതയോടെ നിലനില്ക്കുകയും ചെയ്യണമെങ്കിൽ അതിനെ ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും ഉയർത്തുകയും ചെയ്യുന്ന കൃപാവരദാനം അതിന് ആവശ്യമാണ്. വിശുദ്ധ റോബർട്ട് ബല്ലാർമിന്റെ വാക്കുകളിൽ, 'ഒരു പുരുഷൻ ഒരു സ്ത്രീയുമായി അലംഘ്യമായ ഒരു ഉടമ്പടിയിൽ ഐക്യപ്പെടുകയും, ഏതുതരം പ്രയാസമുണ്ടായാലും, കുട്ടികളുണ്ടാവുകയില്ലെന്ന പ്രത്യാശപോലും ഇല്ലാതായാലും അവർ അവിഭാജ്യരായി നിലനില്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നുവെന്നതു മഹത്തായ ഒരു രഹസ്യത്തിന്റെ അടയാളം തന്നെയാണ്.'[124]

125. അതുപോലെ വിവാഹം വികാരത്താൽ മുദ്രിതമായ ഒരു സൗഹൃദമാണ്. എന്നാൽ ആ വികാരം കൂടുതൽ ഉറച്ചതും തീക്ഷ്ണവുമായ ഒരു ബന്ധത്തിലേക്ക് എപ്പോഴും നയിക്കുന്ന ഒന്നാണ്. ഇതിന്റെ കാരണം 'വിവാഹം കുട്ടികളെ പ്രത്യുത്പാദിപ്പിക്കാൻ മാത്രമല്ലാ പിന്നെയോ, പരസ്പരസ്നേഹം ശരിയായി പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടാനും അത് വളരുകയും പക്വത പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യാനും'[125] കൂടി സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടതാണ്.

സ്ത്രീയും പുരുഷനും തമ്മിലുള്ള അനന്യമായ സൗഹൃദം ദാമ്പത്യബന്ധത്തിൽ മാത്രമാണ് സർവാശ്ലേഷിയായ സ്വഭാവം സ്വീകരിക്കുന്നത്. സർവാശ്ലേഷി ആയിരിക്കുമ്പോൾ ഈ ഐക്യം പരവർജനീയവും വിശ്വസ്ഥവും പുതിയ ജീവനോട് തുറവും ഉള്ളതാണ്. അത് എല്ലാ വസ്തുക്കളും സ്ഥായിയായ പരസ്പര ബഹുമാനത്തോടെ പങ്കുവയ്ക്കുന്നു. രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ സൂനഹദോസ് താഴെക്കാണും പ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ട് ഇക്കാര്യം പ്രതിധ്വനിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.: 'അത്തരമൊരു സ്നേഹം മാനുഷികമായതിനെയും ദൈവികമായതിനെയും ഒന്നിപ്പിച്ച് പങ്കാളികളെ സ്വതന്ത്രവും പരസ്പരമുള്ളതുമായ ആത്മദാനത്തിലേക്ക് നയിക്കുന്നു. അതാകട്ടെ മൃദുലവികാരത്തിലും പ്രവൃത്തിയിലും അവർ അനുഭവിക്കുകയും അവരുടെ മുഴുവൻ ജീവിതത്തിലും നിറഞ്ഞു നില്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.'[126]

സന്തോഷവും സൗന്ദര്യവും

126. വിവാഹത്തിൽ സ്നേഹത്തിന്റെ സന്തോഷം വളർത്തപ്പെടണം. സുഖത്തിന് വേണ്ടിയുള്ള അന്വേഷണം ഭ്രാന്തമാകുമ്പോൾ അത് നമ്മെ കീഴ്പ്പെടുത്തി പിടിച്ചു നിറുത്തുന്നു. മറ്റ് സംതൃപ്തികൾ അനുഭവിക്കുന്നതിൽ നിന്ന് നമ്മെ തടയുകയും ചെയ്യുന്നു. നേരെമറിച്ച്, സന്തോഷം നമ്മുടെ ആനന്ദത്തെ വർധിപ്പിക്കുന്നു; ശാരീരിക സുഖം കുറയുന്ന കാലത്തുപോലും ഏതു കാര്യത്തിലും സാക്ഷാത്കാരം കണ്ടെത്താൻ സഹായിക്കുന്നു. 'സന്തോഷം എന്ന പദം ഹൃദയത്തിന്റെ വികാസത്തെ പരാമർശിക്കുന്നു'വെന്ന് വിശുദ്ധ തോമസ് അക്വീനാസ് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്'[127] വിവാഹസംബന്ധമായ സന്തോഷം ദുഃഖത്തിനിടയിൽ പോലും അനുഭവിക്കാനാവും. ഒരു വസ്തുത അംഗീകരിക്കണമെന്ന് ഇത് ആവശ്യപ്പെടുന്നു. അതായത്, വിവാഹമെന്നത് സന്തോഷാനുഭവത്തിന്റെയും പടപൊരുതലുകളുടെയും, സംഘർഷങ്ങളുടെയും വിശ്രമത്തിന്റെയും വേദനകളുടെയും ആശ്വാസത്തിന്റെയും സംതൃപ്തികളുടെയും അഭിലാഷങ്ങലുടെയും ശല്യങ്ങളുടെയും സുഖാനുഭവങ്ങളുടെയും അനുപേക്ഷണീയമായ ഒരു സമ്മിശ്രമാണ്; എന്നാലും അത് എപ്പോഴും വിവാഹിതരായ ദമ്പതികളെ പരസ്പരം ശുശ്രൂഷിക്കാൻ പ്രചോദിപ്പിക്കുന്ന സൗഹൃദത്തിന്റെ പാതയിലാണ്. അതാകട്ടെ 'അവർ പരസ്പരം സഹായിക്കുകയും സേവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.'[128]

127. സൗഹൃദത്തിന്റെ സ്നേഹത്തെ, മറ്റു വ്യക്തിയുടെ 'മഹത്തായ യോഗ്യത' കാണുകയും വിലമതിക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ, 'പരസ്നേഹം' എന്നു വിളിക്കുന്നു.[129] ശാരീരികമോ മനഃശാസ്ത്രപരമോ ആയ ആകർഷണത്തിൽ നിന്നു വ്യത്യസ്തമായ സൗന്ദര്യം എന്ന 'മഹത്തായ യോഗ്യത' ഒരു വ്യക്തിയുടെ പവിത്രതയെ വിലമതിക്കാൻ നമ്മെ ശക്തരാക്കുന്നു - അത്

സ്വന്തമാക്കുകയെന്ന ആവശ്യമില്ലാതെ തന്നെ. ഉപഭോഗസംസ്കാര പരമായ ഒരു സമൂഹത്തിൽ സൗന്ദര്യബോധം കുറയ്ക്കുകയും അതു കൊണ്ട് സന്തോഷമുണ്ടാകുകയും ചെയ്യുന്നു. അത്തരം സമൂഹത്തിൽ ആളുകൾ ഉൾപ്പെടെ എല്ലാം വിലകൊടുത്തു വാങ്ങാനും സ്വന്തമാക്കാ നും ഉപയോഗിക്കാനുമായി ഉണ്ട്. നേരേ മറിച്ച്, മൃദുലത സ്വാർത്ഥപ രമായ സ്വന്തമാക്കലിൽ നിന്ന് സ്വതന്ത്രമായ സ്നേഹത്തിന്റെ അടയാ ളമാണ്. അത് ഒരു വ്യക്തിയെ അളവറ്റ ആദരത്തോടും ആ വ്യക്തിക്ക് ദ്രോഹമുണ്ടാകുമോ അല്ലെങ്കിൽ ആ വ്യക്തിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നശി പ്പിക്കുമോ എന്നിങ്ങനെയുള്ള ഭയത്തോടും കൂടി സമീപിക്കാൻ സഹാ യിക്കുന്നു. മറ്റൊരു വ്യക്തിയെ സ്നേഹിക്കുകയെന്നത് ആ വ്യക്തി ക്കുള്ളതും എന്റെ ആവശ്യങ്ങളെക്കാൾ വലുതുമായ ജന്മസിദ്ധമായ സൗന്ദര്യത്തെയും പവിത്രതയെയുംകുറിച്ച് ധ്യാനിക്കുന്നതിന്റെയും വിലമതിക്കുന്നതിന്റെയും സന്തോഷം ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. എന്റേതാ യിരിക്കാൻ കഴിയാത്തവരാണെങ്കിലും, ശാരീരികമായി ആകർഷകത നഷ്ടപ്പെട്ടവരും കടന്നുവന്നു ശല്യപ്പെടുന്നവരും ആയാലും അവരുടെ നന്മ അന്വേഷിക്കാൻ ഈ മനോഭാവം എന്നെ ശക്തനാക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ 'ഒരു വ്യക്തി മറ്റൊരു വ്യക്തിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കുകയെന്നത് ആ വ്യക്തിക്ക് എന്തെങ്കിലും സൗജന്യമായി നല്കുന്നതിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു.'[130]

128. മറ്റു വ്യക്തികൾ രോഗികളായാലും വൃദ്ധരായാലും ശാരീരികവും ആകർഷകത്വമില്ലാത്തവരായാലും അവരിൽത്തന്നെ പ്രാധാന്യമുള്ളവ രായി കണക്കാക്കുന്ന ആ 'നോട്ടത്തിലാണ്' സ്നേഹത്തിന്റെ സൗന്ദര്യ ശാസ്ത്രപരമായ അനുഭവം പ്രകടിപ്പിക്കുന്നത്. വിലമതിക്കലിന്റെ ഒരു നോട്ടത്തിന് അളവറ്റ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. അതു നല്കുവാൻ മടിക്കുന്നത് പലപ്പോഴും വേദനിപ്പിക്കുന്നതാണ്. ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടാൻവേണ്ടി ദമ്പ തികളും കുട്ടികളും ചിലപ്പോൾ എന്തെല്ലാം കാര്യങ്ങളാണു ചെയ്യുന്നത്! നാം പരസ്പരം നോക്കാതിരിക്കുമ്പാഴാണ് ഏറെ മുറിവുകളും പ്രശ്ന ങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നത്. കുടുംബങ്ങളിൽ നാം മിക്കപ്പോഴും കേൾക്കുന്ന പരാതികളുടെയും സങ്കടങ്ങളുടെയും പിന്നിൽ ഇതാണുള്ളത്. 'എന്റെ ഭർത്താവ് എന്റെ നേരേ നോക്കുന്നതേ ഇല്ല. ഞാൻ അദൃശ്യയാണെന്ന ഭാവത്തിൽ അയാൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നു.' 'ഞാൻ നിന്നോടു സംസാരിക്കു മ്പോൾ ദയവായി എന്റെ നേരെ നോക്കുക.' 'എന്റെ ഭാര്യ എന്റെ നേ രേ നോക്കുന്നില്ല. ഞങ്ങളുടെ കുട്ടികളുടെ നേരേ നോക്കാൻ മാത്രമേ അവൾക്കു കണ്ണുകളുള്ളൂ. 'എന്റെ വീട്ടിൽ എന്നെ ആരും ശ്രദ്ധി ക്കുന്നില്ല, അവർ എന്നെ കാണുന്നുപോലുമില്ല. ഞാൻ ഇല്ലാത്തതു പോലെയാണത്.' സ്നേഹം നമ്മുടെ കണ്ണുകളെ തുറക്കുന്നു, മറ്റുള്ള എല്ലാ റ്റിലും ഉപരിയായി ഒരു മനുഷ്യജീവിയുടെ മഹത്തായ യോഗ്യത കാണാൻ ശക്തരാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

129. ഈ ധ്യാനാത്മക സ്നേഹത്തിന്റെ സന്തോഷം വളർത്തപ്പെടണം. നമ്മൾ സ്നേഹത്തിനായി സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ, നല്ല കാര്യങ്ങളിൽ പങ്കുചേരുന്നതിലുള്ള സന്തോഷത്തെക്കാൾ വലിയ സന്തോഷമില്ലെന്ന് നാം അറിയുന്നു. 'കൊടുക്കുക, എടുക്കുക, നന്നായി പെരുമാറുക' (പ്രഭാ 14:16). ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും തീവ്രമായ സന്തോഷങ്ങൾ സ്വർഗ ത്തിന്റെ ഒരു മുന്നാസ്വാദനംപോലെ മറ്റുള്ളവരിൽ സന്തോഷം ഉദ്ദീ പിപ്പിക്കാൻ നമുക്ക് കഴിയുമ്പോഴാണ് ജീവിതത്തിൽ ഏറ്റവും തീവ്രമായ സന്തോഷങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നത്. ബാബെറ്റ്സ് ഫീസ്റ്റ് എന്ന സിനിമയിലുള്ള ആകർഷകമായ രംഗത്തെപ്പറ്റി നമുക്കു ചിന്തിക്കാം. അവിടെ ഉദാരമതി യായ പാചകക്കാരൻ കൃതജ്ഞതാപൂർവകമായ ആശ്ലേഷവും ഇങ്ങ നെയൊരു പ്രശംസയും സ്വീകരിക്കുന്നു.: 'ഹായ് നീ എങ്ങനെ മാലാഖ മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കും!' മറ്റുള്ളവർക്കു സന്തോഷം നല്കുകയെന്നത്, അവർ സന്തോഷിക്കുന്നതായി കാണുന്നത് വലിയ സന്തോഷവും സമാ ശ്വാസവുമാണ്. സഹോദരസ്നേഹത്തിന്റെ ഫലമായ ഈ സന്തോഷം വ്യർത്ഥമോ തന്നിൽത്തന്നെ കേന്ദ്രീകരിച്ചു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതോ അല്ല. പിന്നെയോ തങ്ങൾ സ്നേഹിക്കുന്നവരുടെ നന്മയിൽ ആനന്ദിക്കുകയും അവർക്ക് സ്വതന്ത്രമായി നല്കുകയും അങ്ങനെ നല്ല ഫലം പുറപ്പെടു വിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവരുടെ സന്തോഷമാണ്.

130. മറുവശത്ത്, സന്തോഷം വേദനയിലൂടെയും ദുഃഖത്തിലൂടെയും കൂടി വളരുന്നുണ്ട്. വിശുദ്ധ ആഗസ്തീനോസിന്റെ വാക്കുകളിൽ ''യുദ്ധ ത്തിലെ അപകടം എത്ര വലുതാണോ അത്ര വലുതാണ് വിജയത്തിന്റെ സന്തോഷം.'[131] ഒന്നിച്ചു സഹിക്കുകയും കഷ്ടപ്പെടുകയും ചെയ്തതിനു ശേഷം, അത് വിലപിടിപ്പുള്ളതാണെന്ന അനുഭവം ദമ്പതികൾക്കുണ്ടാകും. കാരണം അവർ ഏതെങ്കിലും ഒരു നന്മനേടി, ദമ്പതികളെന്ന നിലയിൽ എന്തെങ്കിലും പഠിച്ചു അല്ലെങ്കിൽ തങ്ങൾക്കുള്ളതിനെ വിലമതിക്കാൻ സാധിച്ചു. പരസ്പരം സ്നേഹിക്കുകയും പങ്കുവയ്ക്കപ്പെട്ട വലിയ പരിശ്രമ ത്തിന്റെ ഫലമായി എന്തെങ്കിലും നേടുകയും ചെയ്ത രണ്ടുപേർ അനുഭവി ക്കുന്ന ഇത്ര വലിയ അഗാധവും വികാരഭരിതവുമായ സന്തോഷം വളരെ ചുരുക്കമായേയുള്ളൂ.

സ്നേഹത്തിനുവേണ്ടി വിവാഹം ചെയ്യൽ

131. യുവജനങ്ങളോട് ഒരു കാര്യം പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു: സ്നേഹം വിവാഹത്തിൽ പ്രകാശനം കണ്ടെത്തുമ്പോൾ ഇപ്പറഞ്ഞ വയിലൊന്നും അപകടത്തിലാക്കപ്പെടുന്നില്ല. അവരുടെ സ്നേഹം യഥാർത്ഥത്തിൽ നിലനില്ക്കാനും വളരാനും ഉറപ്പു നല്കുന്ന മാർഗ ങ്ങൾ അവർ വിവാഹമെന്ന ജീവിതാവസ്ഥയിൽ കണ്ടെത്തും. സ്നേഹം സ്വാഭാവികമായി ബാഹ്യമായ സമ്മതത്തേക്കാളും അഥവാ ഉടമ്പടിയെ

ക്കാളും വലുതാണ്. എന്നാലും, ഒരു സമൂഹത്തിൽ ചില ധർമ്മങ്ങൾ ഏറ്റെടുത്തുകൊണ്ട് വിവാഹത്തിനു ദൃശ്യമായ ഒരു രൂപം നല്കാൻ നിശ്ചയിക്കുകയെന്നത് വിവാഹം എത്ര പ്രധാനപ്പെട്ടതാണെന്നു കാണിക്കും എന്നതു സത്യമാണ്. അത് മറ്റു വ്യക്തിയുമായി ഓരോ വ്യക്തിക്കു മുള്ള ഐക്യപ്പെടലിന്റെ ഗൗരവും കൗമാര വ്യക്തിഭാവം ഉപേക്ഷിച്ച് പരസ്പരം സ്വന്തമാകാനുള്ള അവരുടെ സുദൃഢമായ തീരുമാനവും വ്യക്തമാക്കുന്നു. സുശക്തമായ മറ്റൊരു ബന്ധം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനും മറ്റൊരു വ്യക്തിയെ സംബന്ധിച്ച ഉത്തരവാദിത്വം ഏറ്റെടുക്കുന്ന തിനും വേണ്ടി, നമ്മൾ വളർന്ന ഭവനത്തിലുള്ള സുരക്ഷിതത്വം യഥാർഥ ത്തിൽ ഉപേക്ഷിച്ചുവെന്നു വ്യക്തമാക്കാനുള്ള ഒരു മാർഗമാണ് വിവാഹം. പരസ്പര സംതൃപ്തിക്കുവേണ്ടിയുള്ള കേവലം സ്വാഭാവികമായ കൂടിചേ രലിനെക്കാൾ ഏറെ അർഥപൂർണമാണിത്. ആ കൂടിച്ചേരൽ വിവാഹത്തെ കേവലം സ്വകാര്യസംഭവമാക്കി മാറ്റുന്നു. വിവാഹം ഒരു സാമൂഹികസ്ഥാ പനമെന്ന നിലയിൽ, വിവാഹം സ്നേഹത്തിലുള്ള കൂടുതൽ അഗാധമായ പങ്കുവയ്ക്കപ്പെട്ട സമർപ്പണത്തെയും പൊതുവേ സമൂഹത്തിന്റെ നന്മ യ്ക്കായുള്ള പരസ്പര സമർപ്പണത്തെയും സംരക്ഷിക്കുകയും രൂപപ്പെടു ത്തുകയും ചെയ്യും. അതുകൊണ്ടാണ് വിവാഹം ക്ഷണികമായ ഒരു ഫാഷ നെക്കാൾ കൂടുതലായ ഒന്നായിരിക്കുന്നത്. അത് ശാശ്വത പ്രാധാന്യമുള്ള കാര്യമാണ്. നമ്മുടെ മനുഷ്യപ്രകൃതിയിൽ നിന്നും സാമൂഹിക സ്വഭാവ ത്തിൽ നിന്നും അത് സാരാംശം സ്വീകരിക്കുന്നു. സ്നേഹത്തിൽ നിന്നു തന്നെ ജനിക്കുന്ന കടമകളുടെ ഒരു പരമ്പര അതിലുണ്ട്. ഏത് അപകടസാ ധ്യതയെയും നേരിടാൻ സന്നദ്ധമായ ഗൗരവപൂർണവും ഉദാരതാനിർഭര വുമായ ഒരു സ്നേഹമാണത്.

132. ഈ വിധത്തിൽ വിവാഹം തിരഞ്ഞെടുക്കുകയെന്നത് എന്തുവന്നാലും വഴികളിൽ ഒന്നിച്ചായിരിക്കാനുള്ള ആത്മാർഥവും ദൃഢവുമായ തീരു മാനത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ഗൗരവം കണക്കിലെടുത്ത് സ്നേഹ ത്തിന്റെ പരസ്യമായ ഈ സമർപ്പണം പെട്ടെന്നെടുത്ത തീരുമാനത്തിന്റെ ഫലമായിരിക്കാൻ പാടില്ല. ഇത് അനന്തമായി നീട്ടിവയ്ക്കാനും പാടില്ല. മറ്റൊരു വ്യക്തിക്ക് മുഴുവനായും സുനിശ്ചിതമായും സമർപ്പിക്കുകയെന്നത് എപ്പോഴും സാഹസവും ധീരമായ ചൂതാട്ടവുമാണ്. അത്തരമൊരു സമർപ്പണം നടത്തുന്നതിലുള്ള വൈമനസ്യം സ്വാർത്ഥതാപരമാണ്, ദുരാലോചനാപ രവും സങ്കുചിതവുമാണ്. മറ്റൊരു വ്യക്തിയുടെ അവകാശങ്ങളെ അംഗീ കരിക്കുന്നതിലും. വ്യവസ്ഥാതീതമായ സ്നേഹത്തിന് അർഹൻ എന്ന വിധത്തിൽ സമൂഹത്തിന് ആ വ്യക്തിയെ അവതരിപ്പിക്കുന്നതിലും അതു പരാജയപ്പെടുന്നു. രണ്ടു വ്യക്തികൾ യഥാർഥത്തിൽ പരസ്പരം സ്നേഹിക്കു ന്നുണ്ടെങ്കിൽ അവർ ആ സ്നേഹം സ്വാഭാവികമായി മറ്റുള്ളവരുടെ മുമ്പിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കും. സ്നേഹം ഒരു വിവാഹ ഉടമ്പടിയിലൂടെ മറ്റുള്ളവരുടെ

മുമ്പിൽ അതിന്റെ പൊതുവായ സകല ധർമ്മങ്ങളോടും കൂടി പ്രകാശിപ്പി ക്കപ്പെടുമ്പോൾ അവർ പരസ്പരം സ്വതന്ത്രമായും കലവറയില്ലാതെയും പറയുന്ന 'സമ്മത'ത്തെ വ്യക്തമായി സൂചിപ്പിക്കുകയും കാത്തുസൂക്ഷിക്കു കയും ചെയ്യുന്നു. അവർക്ക് എന്നും പരസ്പരം വിശ്വസിക്കാമെന്ന് ഈ സമ്മതം അവർക്ക് വ്യക്തമാക്കിക്കൊടുക്കുന്നു. പ്രയാസങ്ങളോ പുതിയ ആകർഷണങ്ങളോ സ്വാർത്ഥതാത്പര്യങ്ങളോ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ഒരിക്കലും പരിത്യജിക്കപ്പെടുകയില്ലെന്നും അതു വ്യക്തമാക്കുന്നു.

സ്വയം വെളിപ്പെടുത്തുകയും വർദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സ്നേഹം

133. സൗഹൃദത്തിന്റെ സ്നേഹം വൈവാഹിക ജീവിതത്തിന്റെ എല്ലാ വശ ങ്ങളെയും ഒന്നിപ്പിക്കുകയും കുടുബാംഗങ്ങളെ നിരന്തരം വളരാൻ അനു വദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ സ്നേഹം വാക്കുകളിലൂടെയും പ്രവൃത്തി കളിലൂടെയും സ്വതന്ത്രമായി, ഉദാരതയോടെ പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടണം. കുടുംബത്തിൽ 'മൂന്നു വാക്കുകൾ' ഉപയോഗിക്കപ്പെടണം. ഇത് ആവർത്തിച്ചു പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. മൂന്നു വാക്കുകൾ ഇവയാണ്: 'ദയ വായി', 'നന്ദി', 'ഖേദിക്കുന്നു' സുപ്രധാന മൂന്നു വാക്കുകൾ! [32] നമ്മുടെ കുടുംബങ്ങളിൽ നമ്മൾ അടക്കിനിർത്താതെ 'ഞാൻ ചെയ്യട്ടെ' എന്ന് ചോദിക്കുമ്പോൾ നമ്മുടെ കുടുംബങ്ങളിൽ നമ്മൾ സ്വാർത്ഥരാകാതെ നന്ദി എന്നു പറയുമ്പോൾ, നമ്മുടെ കുടുംബങ്ങളിൽ താൻ എന്തെ ങ്കിലും തെറ്റു ചെയ്തു എന്നു മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ 'ഞാൻ ദുഃഖി ക്കുന്നു' എന്നു പറയാൻ കഴിയുമ്പോൾ നമ്മുടെ കുടുംബം സമാധാന വും സന്തോഷവും അനുഭവിക്കുന്നു.[133] ഈ വാക്കുകൾ ഉപയോഗിക്കു ന്നതിൽ നാം പിശുക്കു കാണിക്കുന്നവരാകരുത്. പിന്നെയോ ദിവസം തോറും അവ ആവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം. എന്തെന്നാൽ 'ചിലപ്പോൾ കുടുംബങ്ങളിൽപ്പോലുമുള്ള - ഭാര്യാ ഭർത്താക്കൻമാർ തമ്മിൽ, മാതാ പിതാക്കളും കുട്ടികളും തമ്മിൽ ശിശുക്കളുടെയിടയിൽ ഉള്ള നിശ്ശബ്ദത ദുസ്സഹമാണ്.'[134] തക്കസമയത്തു പറയുന്ന തക്കവാക്കുകൾ സ്നേഹത്തെ അനുദിനം സംരക്ഷിക്കുകയും വളർത്തുകയും ചെയ്യും.

134. ഇതെല്ലാം വളർച്ചയുടെ പ്രക്രിയയിലൂടെ സംഭവിക്കുന്നു. വിശുദ്ധ തോമസ് അക്വീനാസ് പരസ്നേഹത്തെപ്പറ്റി പൊതുവായി പറഞ്ഞത് വിവാഹമാകുന്ന സ്നേഹത്തിന്റെ പ്രത്യേകരൂപം മൂർത്തീഭവിപ്പിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം പറയുന്നു: 'പരസ്നേഹത്തിന്, പ്രകൃത്യാ അതിന്റെ വളർച്ചയ്ക്ക് പരിധിയില്ല. എന്തെന്നാൽ അത് പരിശുദ്ധാത്മാവാകുന്ന അനന്ത പരസ്നേഹത്തിലുള്ള ഒരു പങ്കുചേരലാണ്... അതിന്റെ വിഷയത്തെ സംബന്ധിച്ചും പരിധി നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ല. കാരണം പരസ്നേഹം വളരുന്ന തനുസരിച്ച് കൂടുതൽ വളർച്ചയ്ക്കുള്ള കഴിവ് അതിനുണ്ട്.'[135] വിശുദ്ധ

പൗലോസും ഇങ്ങനെ പ്രാർഥിക്കുന്നു: 'കർത്താവ് നിങ്ങളെ സ്നേഹത്തിൽ വർധിപ്പിക്കുകയും സമൃദ്ധരാക്കുകയും ചെയ്യട്ടെ' (1 തെസ 3:12). വീണ്ടും അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പ്രാർഥിക്കുന്നു: 'സഹോദരസ്നേഹത്തെക്കുറിച്ച്... പ്രിയപ്പെട്ടവരേ സ്നേഹത്തിൽ കൂടുതൽ കൂടുതൽ വളരാൻ ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ നിർബന്ധിക്കുന്നു' (1 തെസ 4:9-10). കൂടുതൽ കൂടുതൽ! വൈവാഹിക ജീവിതം സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നത് പ്രധാനമായി അലംഘ്യതയെ ഒരു കടമയായി അവതരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടോ സിദ്ധാന്തം ആവർത്തിച്ചുകൊണ്ടോ അല്ല. പിന്നെയോ കൃപാവരത്തിന്റെ പ്രചോദനത്തിൻ കീഴിൽ കൂടുതൽ കൂടുതൽ ശക്തമായി വളരാൻ സഹായിച്ചുകൊണ്ടാണ്. വളരുന്നതിൽ പരാജയപ്പെടുന്ന ഒരു സ്നേഹം അപകടസാധ്യതയിലാണ്. നിരന്തരമായ സ്നേഹപ്രവൃത്തികളും കാരുണ്യപ്രവൃത്തികളും വഴി ദൈവകൃപയോട് പ്രത്യുത്തരിച്ചെങ്കിൽ മാത്രമേ വളർച്ചയുണ്ടാവുകയുള്ളു. ആ പ്രവൃത്തികൾ കൂടെക്കൂടെയുള്ളതും തീവ്രത, ഔദാര്യം, വാത്സല്യം, സന്തോഷം എന്നിവയിൽ വർധിക്കുന്നതുമായിരിക്കണം. ഭർത്താക്കന്മാരും ഭാര്യമാരും 'അവരുടെ ഐക്യത്തെക്കുറിച്ച് ബോധമുള്ളവരാകുകയും ഓരോ ദിവസവും അത് കൂടുതൽ ആഴത്തിൽ അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.'[136] ദമ്പതികളുടെ മേൽ ചൊരിയപ്പെട്ട ദൈവസ്നേഹമാകുന്ന ദാനവും കൃപയിൽ സ്ഥിരം വളരാനുള്ള ഒരു വിളിയാണ്.

135. വളരാൻ പ്രചോദനം ആവശ്യമില്ലാത്ത ഗാനാത്മകവും പൂർണവുമായ ഒരു സ്നേഹത്തെപ്പറ്റി സ്വപ്നം കാണുന്നതു സഹായകമല്ല. ഭൗമിക സ്നേഹത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സ്വർഗീയ ധാരണ ഏറ്റവും നല്ലത് വരാനിരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ എന്ന കാര്യം മറക്കുന്നു. നല്ല വീഞ്ഞ് കാലംകൊണ്ടേ വീര്യമുള്ളതാകുകയുള്ളൂ. ചിലിയിലെ മെത്രാന്മാർ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചതുപോലെ 'വഞ്ചനാത്മകമായ ഉപഭോഗസംസ്ക്കാരം പ്രചരിപ്പിക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള സമ്പൂർണകുടുംബങ്ങൾ ഇല്ല. അത്തരം കുടുംബങ്ങളിൽ ആരും വൃദ്ധരാകുന്നില്ല, രോഗമില്ല, ദുഃഖമോ മരണമോ ഇല്ല. ഉപഭോഗസംസ്ക്കാരപരമായ പ്രചാരണം കുടുംബങ്ങളുടെ തലവന്മാർ നിരന്തരം നേരിടേണ്ടിയിരിക്കുന്ന യാഥാർഥ്യവുമായി യാതൊരു ബന്ധവുമില്ലാത്ത സങ്കല്പം അവതരിപ്പിക്കുന്നു.'[137] നമ്മുടെ പരിമിതികളെയും കുറവുകളെയും അപൂർണതകളെയും സംബന്ധിച്ച യഥാർഥ ബോധം പുലർത്തി, ഒന്നിച്ചു വളരാനുള്ള വിളിയോടു പ്രത്യുത്തരിക്കുകയും സ്നേഹത്തെ പക്വതയിലേക്കു നയിക്കുകയും എന്തൊക്കെ സംഭവിച്ചാലും ഐക്യത്തെ ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുകയെന്നതാണ് കൂടുതൽ ആരോഗ്യകരം.

സംവാദം

136. വിവാഹത്തിലും കുടുംബജീവിതത്തിലും സ്നേഹം അനുഭവിക്കുകയും പ്രകടിപ്പിക്കുകയും പോഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാൻ സംവാദം

സുപ്രധാനമാണ്. എന്നാലും സുദീർഘവും ത്യാഗപൂർണവുമായ പരിശീലനത്തിന്റെ ഫലമായിട്ടേ അത് ഉണ്ടാവുകയുള്ളൂ. പുരുഷന്മാരും സ്ത്രീകളും ചെറുപ്പക്കാരും പ്രായമായവരും വ്യത്യസ്ത രീതികളിലാണ് ആശയവിനിമയം നടത്തുന്നത്. അവർ വ്യത്യസ്ത ഭാഷകൾ സംസാരിക്കുകയും വ്യത്യസ്ത രീതികളിൽ പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. നമ്മൾ ചോദിക്കുന്നതിന്റെയും ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരം പറയുന്നതിന്റെയും രീതി, നാം ഉപയോഗിക്കുന്ന ഈണം, സമയ ക്രമീകരണം, അങ്ങനെ പല ഘടകങ്ങളും നാം എത്ര നന്നായി ആശയ വിനിമയം നടത്തുന്നു എന്നതിനെ സ്വാധീനിക്കുന്നു. സ്നേഹം പ്രകടിപ്പിക്കുകയും ആത്മാർഥമായ സംവാദത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ചില മനോഭാവങ്ങൾ നാം വളർത്തണം.

137. സമയമെടുക്കുക, ഗുണമേന്മയുള്ള സമയം. അതിന്റെ അർഥം ഇതാണ്: മറ്റേ വ്യക്തിക്കു പറയാനുള്ള എല്ലാ കാര്യങ്ങളും ക്ഷമാപൂർവം ശ്രദ്ധയോടെ കേൾക്കാൻ തയ്യാറായിരിക്കുക. തക്ക സമയം വരുന്നതുവരെ സംസാരിക്കാതിരിക്കാനുള്ള സ്വയം പരിശീലനം ഇതിന് ആവശ്യമാണ്. ഒരു അഭിപ്രായം പറയുകയോ ഉപദേശം നല്കുകയോ ചെയ്യുന്നതിനു പകരം മറ്റേ വ്യക്തിക്കു പറയാനുള്ളതെല്ലാം കേട്ടുകഴിഞ്ഞുവെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തുക എന്നാണ് ആവശ്യം. ഇതിന്റെ അർഥം മറ്റേ വ്യക്തിക്കു പറയാനുള്ളത് മാനസിക വൈകാരിക ചാഞ്ചല്യമില്ലാതെ ശ്രവിക്കുന്നതു സാധ്യമാകുന്ന ആന്തരിക നിശ്ശബ്ദത വളർത്തുകയെന്നതാണ്. ധൃതി കൂട്ടാതിരിക്കുക, നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം ആവശ്യങ്ങളും ആകുലതകളും മാറ്റിവയ്ക്കുക. മറ്റേയാൾക്ക് സംസാരിക്കാൻ ഇടം ഉണ്ടാക്കുക. താൻ പറയുന്നത് കേൾക്കപ്പെടണമെന്നല്ലാതെ തന്റെ പ്രശ്നത്തിനു പരിഹാരമുണ്ടാകണമെന്നു ദമ്പതികളിൽ ഒരാൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല; തന്റെ വേദനയും ഇഛാഭംഗവും ഭീതിയും കോപവും പ്രത്യാശയും സ്വപ്നങ്ങളും മറ്റൊരാൾ അംഗീകരിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് അറിയണമെന്നേ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുള്ളൂ. താഴെപ്പറയുന്ന തരത്തിലുള്ള പരാതികൾ നാം എത്രയോ പ്രാവശ്യം കേൾക്കുന്നു: 'അവൻ എന്നെ ശ്രവിക്കുന്നില്ല,' 'നീ എന്നെ ശ്രവിക്കുന്നുണ്ടെന്നു തോന്നുമ്പോൾ നീ യാഥാർഥത്തിൽ മറ്റെന്തോ ചെയ്യുകയാണ്,' 'ഞാൻ അവളോടു സംസാരിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ പറഞ്ഞു തീരുന്നതുവരെ കാത്തിരിക്കാൻ അവൾക്കു കഴിയുന്നില്ലെന്നു തോന്നുന്നു,' 'ഞാൻ അവളോടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവൾ വിഷയം മാറ്റാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ സംഭാഷണം നിറുത്താൻവേണ്ടി അനാദരവു കാണിക്കുന്നവിധത്തിൽ ചുരുക്കത്തിൽ ഉത്തരം നല്കുന്നു.'

138. മറ്റേ വ്യക്തിക്ക് യഥാർഥ പ്രാധാന്യം നല്കുന്ന ശീലം വളർത്തുക. മറ്റുള്ളവരെ വിലമതിക്കുകയും ജീവിക്കാനുള്ള അവരുടെ അവകാശം അംഗീകരിക്കുകയും അവർ ചിന്തിക്കുന്നതുപോലെ ചിന്തിക്കുകയും സന്തോഷത്തോടെ കഴിയുകയും ചെയ്യുക എന്നാണ് അതിന്റെ അർഥം.

നിങ്ങൾക്ക് നിങ്ങളുടെം വീക്ഷണം പ്രകടിപ്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നെങ്കിലും മറ്റുള്ളവർ പറയുകയോ ചിന്തിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതിനെ തരം താഴ്ത്തരുത്. എന്തെങ്കിലും സംഭാവന ചെയ്യാൻ എല്ലാവർക്കും കഴിയും. കാരണം അവർക്ക് അവരുടെ ജീവിതാനുഭവമുണ്ട്. അവർ കാര്യങ്ങളെ വ്യത്യസ്ത വീക്ഷണകോണിലൂടെ കാണുന്നു. അവർക്കു സ്വന്തമായി, താത്പര്യങ്ങളും കഴിവുകളും ഉൾക്കാഴ്ചകളുമുണ്ട്. മറ്റു വ്യക്തികളുടെ സത്യവും അവരുടെ ഏറ്റവും അഗാധമായ താത്പര്യങ്ങളുടെ മൂല്യവും, അവർ സംവദിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന കാര്യവും - അത് എത്ര ആക്രമണപരമായാലും - അംഗീകരിക്കാൻ നമുക്കു കഴിയണം. മറ്റുള്ളവരുടെ നിഗുഢങ്ങളായ താല്പര്യങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കാനും തുടർ സംവാദം അവരെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് നടത്താനും നമ്മൾ അവരുടെ സാഹചര്യത്തിൽ നില്ക്കുകയും അവരുടെ ഹൃദയങ്ങളിലേക്ക് ഉറ്റു നോക്കുകയും ചെയ്യണം ഏറ്റവും അഗാധമായ താത്പര്യങ്ങൾ നിരീക്ഷിക്കുകയും അവയെ കൂടുതലായിട്ടുള്ള സംവാദത്തിനുവേണ്ടി മാറ്റുകയും വേണം.

139. തുറന്ന മനസ്സു സൂക്ഷിക്കുക. നിങ്ങളുടെ പരിമിതമായ ആശയങ്ങളിലും അഭിപ്രായങ്ങളിലും മുങ്ങിക്കിടക്കരുത്. അവയെ വ്യത്യാസപ്പെടുത്താനോ വിപുലീകരിക്കാനോ തയ്യാറാവുക. ചിന്തയുടെ രണ്ടു വ്യത്യസ്തരീതികളുടെ കൂട്ടിച്ചേർക്കൽ രണ്ടുപേരെയും സമ്പന്നമാക്കുന്ന സമന്വയത്തിലേക്കു നയിക്കും. നാം അന്വേഷിക്കുന്ന ഐക്യം ഏക രൂപാവസ്ഥയല്ല. പിന്നെയോ 'വൈവിധ്യത്തിലുള്ള ഐക്യ' മാണ്. അഥവാ 'അനുരഞ്ജിത വൈവിധ്യം ആണ്.' വ്യത്യാസങ്ങളെ പൊതുനന്മയെ പോഷിപ്പിക്കുന്ന പൊതു വീക്ഷണത്തിൽ ആദരിക്കുകയും വിലമതിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുവഴി സഹോദര കൂട്ടായ്മ സമ്പന്നമാക്കപ്പെടും. നമ്മൾ എല്ലാവരും ഒന്നുപോലെയായിരിക്കണമെന്ന തോന്നലിൽ നിന്ന് നാം നമ്മെത്തന്നെ സ്വതന്ത്രരാക്കണം. സംവാദത്തിന്റെ പ്രക്രിയയിൽ തടസ്സമുണ്ടാകുന്ന നിശ്ചലതയുടെ ഭാവം അകറ്റാൻ സൂക്ഷമ ബുദ്ധി ആവശ്യമാണ് ഉദാഹരണമായി തീവ്രവികാരങ്ങൾ ഉയരാൻ തുടങ്ങുകയാണെങ്കിൽ സംഭാഷണത്തിന്റെ സ്വയംചാലകത്വത്തെ തടയാതിരിക്കാൻ അവയെ വിവേകത്തോടെ കൈകാര്യം ചെയ്യണം. ഒരു വ്യക്തി ചിന്തിക്കുന്നത് മറ്റൊരു വ്യക്തിയുടെ വികാരങ്ങളെ മുറിപ്പെടുത്താതെ പറയുകയെന്നത് പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമാണ്. പ്രത്യേകിച്ച് പ്രയാസമുള്ള വിഷയങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുമ്പോൾ വികാരങ്ങളെ മുറിപ്പെടുത്താതിരിക്കാൻ വാക്കുകൾ ശ്രദ്ധാപൂർവം തിരഞ്ഞെടുക്കണം.. സുനിശ്ചിതമായി ഒരു കാര്യം വ്യക്തമാക്കുമ്പോൾ ഒരിക്കലും കോപം ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുകയോ മുറിപ്പെടുത്തുകയോ ചെയ്യരുത്. രക്ഷാധികാരപരമായ ഈണം മുറിപ്പെടുത്താനും കളിയാക്കാനും കുറ്റപ്പെടുത്താനും ദ്രോഹിക്കാനും മാത്രമേ സഹായിക്കുകയുള്ളൂ. ദമ്പതികൾ തമ്മിലുള്ള വിയോജിപ്പുകൾ പലതും

സുപ്രധാന കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ളവയല്ല. മിക്കപ്പോഴും അവയെല്ലാം നിസ്സാരകാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ളവയാണ്. കാര്യങ്ങൾ പറയുന്ന രീതിയോ അവ പറയുന്ന മനോഭാവമോ ആണ് വൈകാരിക സ്ഥിതി മാറുന്നത്.

140. മറ്റേ വ്യക്തിയോട് വാത്സല്യവും താത്പര്യവും കാണിക്കണം. ഏറ്റവും പ്രയാസമുള്ള തടസ്സങ്ങളെപ്പോലും സ്നേഹം കീഴടക്കുന്നു. നാം ഒരാളെ സ്നേഹിക്കുമ്പോൾ, അല്ലെങ്കിൽ സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നുവെന്നു തോന്നുമ്പോൾ, അവർ പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതെന്താണെന്ന് നമുക്കു കൂടുതൽ നന്നായി മനസ്സിലാകും. അപരൻ ഒരുതരം ശത്രു ആണെന്ന ഭീതി ദൗർബല്യത്തിന്റെ അടയാളമാണ്, അത് തരണം ചെയ്യണം. വാദത്തിൽ ജയിക്കുകയെന്ന ആവശ്യത്തിലോ അല്ലെങ്കിൽ വാദം ശരിയാണെന്നു തെളിയിക്കുകയെന്ന ആവശ്യത്തിലോ അല്ലാതെ, ദൃഢമായ തിരഞ്ഞെടുപ്പുകളിലും വിശ്വാസങ്ങളിലും മൂല്യങ്ങളിലും നിലപാട് ഉറപ്പിക്കുകയെന്നത് വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമാണ്.

141. അവസാനമായി, യോഗ്യമായ ഒരു സംവാദമുണ്ടാകണമെങ്കിൽ എന്തെങ്കിലും പറയാനുണ്ടായിരിക്കണമെന്ന് നമുക്ക് അംഗീകരിക്കാം. അതാകട്ടെ വായന, വ്യക്തിപരമായ വിചിന്തനം, പ്രാർത്ഥന, നമുക്കു ചുറ്റുമുള്ള ലോകത്തോടുള്ള തുറവ് എന്നിവയിൽ പോഷിപ്പിക്കപ്പെട്ട സമ്പന്നതയുടെ ഫലമല്ലാതെ മറ്റൊന്നുമല്ല. അങ്ങനെയല്ലെങ്കിൽ സംഭാഷണം വിരസവും നിസ്സാരവും ആയിരിക്കും. ദമ്പതികളിൽ ഒരാളുപോലും ഇക്കാര്യത്തിൽ അധ്വാനിക്കാതിരുന്നാൽ, മറ്റുള്ള ജനങ്ങളുമായി യഥാർഥ സമ്പർക്കമില്ലാതിരുന്നാൽ, കുടുംബജീവിതം ശ്വാസം മുട്ടിക്കുന്നതും, സംഭാഷണം ദരിദ്രമാക്കപ്പെട്ടതും ആകും.

തീവ്രതയുള്ള സ്നേഹം

142. വൈവാഹിക ജീവിതത്തിലുള്ള ഈ സ്നേഹത്തെക്കുറിച്ച് രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ കൗൺസിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു: 'അത് മുഴുവൻ വ്യക്തിയുടെയും നന്മയെ ആശ്ലേഷിക്കുന്നു. ചൈതന്യത്തിന്റെ വികാരങ്ങളെയും അവയുടെ ശാരീരിക പ്രകാശനത്തെയും അനന്യമായ മഹത്ത്വത്തോടെ സമ്പന്നമാക്കാൻ അതിനു കഴിയും. വിവാഹത്തിന്റേതായ സൗഹൃദത്തിന്റെ സവിശേഷതകളെയും പ്രകടനത്തെയും ശ്രേഷ്ഠമാക്കാനും അതിനു കഴിയും.'[138] ഇക്കാരണത്താൽ സുഖമോ വികാരതീവ്രതയോ ഇല്ലാത്ത ഒരു സ്നേഹം മനുഷ്യഹൃദയത്തിന് ദൈവവുമായിട്ടുള്ള ഐക്യത്തിന്റെ പര്യാപ്തമായ പ്രതീകമായിരിക്കാൻ കഴിവുള്ളതല്ല. 'അതിസ്വാഭാവിക സ്നേഹത്തിനും സ്വർഗീയസ്നേഹത്തിനും തങ്ങൾ അന്വേഷിക്കുന്ന പ്രതീകങ്ങൾ സൗഹൃദം, പുത്രസഹജമായ വാത്സല്യം, ഏതെങ്കിലും ഒരു കാര്യത്തോടുള്ള ഭക്തി എന്നിവയിലെന്നതിനെക്കാൾ കൂടുതലായി വൈവാഹിക സ്നേഹത്തിലാണു കാണുന്നതെന്ന് എല്ലാ മിസ്റ്റിക്കുകളും ഉറപ്പിച്ചു പറ

ഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അതിന്റെ കാരണം അതിന്റെ സംപൂർണതയിലാണ് കൃത്യമായി കണ്ടെത്താനാവുന്നത്.'[139] അപ്പോൾ, വിവാഹത്തിലെ വികാരങ്ങളെയും ലൈംഗികതയെയും കുറിച്ച് പറയാൻ ഇടവിരാമമിടാതിരിക്കുന്നതെന്തിന്?

വൈകാരികത നിറഞ്ഞ ലോകം

143. ആഗ്രഹങ്ങൾ, വികാരങ്ങൾ വൈകാരിക ചലനങ്ങൾ എന്നിവ - പൗരാണികർ 'തീവ്ര വികാരങ്ങൾ' എന്നു വിളിച്ചവ - എല്ലാം വിവാഹ ജീവിതത്തിൽ സുപ്രധാന സ്ഥാനമുള്ളവയാണ്. ഒരു വ്യക്തിയുടെ ജീവിതത്തിൽ മറ്റൊരു വ്യക്തിയുടെ സാന്നിധ്യമുണ്ടാവുകയും ആ വ്യക്തി ജീവിതത്തിന്റെ ഭാഗമായിത്തീരുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ ആ വികാരങ്ങൾ ഉണർത്തപ്പെടുന്നു. എല്ലാ ജീവജാലങ്ങളുടെയും സവിശേഷതയാണ് മറ്റു വസ്തുക്കളിലേക്ക് എത്തിച്ചേരുകയെന്നത്. ഈ വാസനയ്ക്ക് എപ്പോഴും അടിസ്ഥാനപരമായ വൈകാരിക ഭാവങ്ങളുണ്ടാകും: സുഖം അല്ലെങ്കിൽ വേദന, സന്തോഷം അല്ലെങ്കിൽ ദുഃഖം, വാത്സല്യം അല്ലെങ്കിൽ ഭയം. അവ ഏറ്റവും പ്രാഥമികമായ മനശ്ശാസ്ത്രപരമായ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ആധാരമാണ്. മനുഷ്യജീവികൾ ഈ ലോകത്തിലാണ് ജീവിക്കുന്നത്. അവർ പ്രവർത്തിക്കുകയും അന്വേഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതെല്ലാം തീവ്രവികാരത്താൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

144. യേശു യഥാർത്ഥ മനുഷ്യൻ എന്ന നിലയിൽ തന്റെ വികാരങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിച്ചു. ജറുസലെമിന്റെ പരിത്യക്തതയിൽ അവിടന്നു ഹൃദയവേദന അനുഭവിച്ചു (cf മത്താ 23:27). അത് അവിടത്തെ കണ്ണീരണിയിച്ചു (cf ലൂക്കാ 19;41). അവിടന്ന് മറ്റുള്ളവരുടെ സഹനങ്ങളിലും വേദനയനുഭവിച്ചു (cf മർക്കോ 6:34). അവരുടെ ദുഃഖം അവിടത്തെ ശോകാകുലനാക്കി (cf യോഹ 11:33). ഒരു സുഹൃത്തിന്റെ മരണത്തിൽ അവിടന്നു വിലപിച്ചു (cf യോഹ 11:35). അവിടത്തെ മാനുഷിക ഹൃദയം മറ്റുള്ളവരിലേക്ക് എത്രമാത്രം തുറവുള്ളതായിരുന്നുവെന്ന് അവിടത്തെ സംവേദകത്വത്തിന്റെ ഈ മാതൃകകൾ കാണിക്കുന്നു.

145. ഒരു വികാരം അനുഭവിക്കുകയെന്നത് അതിൽത്തന്നെ ധാർമ്മികമായ നല്ലതോ തിന്മയോ അല്ല.[140] ആഗ്രഹത്തിന്റെയോ വെറുപ്പിന്റെയോ ഉദ്ദീപിപ്പിക്കൽ പാപകരമോ കുറ്റപ്പെടുത്തത്തക്കതോ അല്ല. ഏതെങ്കിലും ഒരു വികാരത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ അതിന്റെ സ്വാധീനത്താലോ കീഴിലോ നമ്മൾ ചെയ്യുന്നതാണ് ധാർമ്മികമായി നല്ലതോ തിന്മയോ ആകുന്നത്. എന്നാൽ വികാരങ്ങളെ ഉണർത്തുകയോ അന്വേഷിക്കുകയോ അതിന്റെ ഫലമായി നമ്മൾ തിന്മപ്രവൃത്തികൾ ചെയ്യുകയോ, ചെയ്താൽ അവയെ ജ്വലിപ്പിക്കാനുള്ള തീരുമാനത്തിലും അതിന്റെ ഫലമായി ഉണ്ടാകുന്ന തിന്മപ്രവൃത്തികളിലുമാണ് തിന്മ നിലകൊള്ളുന്നത്. ഇതേ രീതിയിൽ ഞാൻ ഒരാളാൽ ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നുവെന്നത് സ്വാഭാവികമായി നന്മയല്ല. ആ വ്യക്തിയോടുള്ള എന്റെ

ആകർഷണം ആ വ്യക്തിയെ കീഴ്പ്പെടുത്താൻ എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചാൽ എന്റെ വികാരം എന്റെ സ്വാർത്ഥതയെ സേവിക്കുക മാത്രമേ ചെയ്യുന്നുള്ളൂ. 'നമ്മൾ നല്ലവരാണെന്ന്' തോന്നുന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം നമ്മൾ നല്ലവരാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നത് ഭയാനകമായ ബുദ്ധിഭ്രമമാണ്. അവർക്ക് വാത്സല്യം വലിയ തോതിൽ ആവശ്യമായതുകൊണ്ടു തങ്ങൾ വലിയ സ്നേഹത്തിന് കഴിവുള്ളവരാണെന്നു കരുതുന്നവരുണ്ട്. പക്ഷേ, മറ്റുള്ളവർക്ക് സന്തോഷം നല്കാൻ കഴിവില്ലാത്തവരാണെന്ന് അവർ സ്വയം തെളിയിക്കുന്നു. അവർ സ്വന്തം ആവശ്യങ്ങളിലും ആഗ്രഹങ്ങളിലും കുടുങ്ങിക്കിടക്കുന്നു. ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ വികാരങ്ങൾ ഏറ്റവും ഉന്നതമായ മൂല്യങ്ങളിൽ നിന്നും ശ്രദ്ധ തിരിക്കുകയും ആരോഗ്യപ്രദവും സന്തോഷകരവുമായ ഒരു കുടുംബജീവിതം വളർത്തുന്നത് അസാധ്യമാക്കിത്തീർക്കുന്ന സ്വയംകേന്ദ്രീകൃതയെ ഒളിപ്പിച്ചുവയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

146. വികാരം ഒരു സ്വതന്ത്രപ്രവൃത്തയയോടൊപ്പമുണ്ടെങ്കിൽ അത് ആ പ്രവൃത്തിയുടെ അഗാധതയെ വെളിപ്പെടുത്താൻ കഴിവുള്ളതായിരിക്കും. ഒരുവന്റെ മുഴുവൻ വൈകാരിക ജീവിതവും മുഴുവൻ കുടുംബത്തിനും ഉപകാരപ്പെടുമെന്നും അത് കുടുംബത്തിന്റെ പൊതു ജീവിതത്തിനു സഹായം ചെയ്യുമെന്നും ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതാണ് വൈവാഹിക സ്നേഹം. അംഗങ്ങളുടെ വൈകാരിക ജീവിതം, വലിയ തീരുമാനങ്ങളെയും മൂല്യങ്ങളെയും ശ്വാസം മുട്ടിക്കുകയോ ഇരുട്ടിലാക്കുകയോ ചെയ്യാതെ ഓരോ വ്യക്തിയുടെയും സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ അനുഗമിക്കുകയും അതിൽനിന്ന് ഉദ്ഭവിക്കുകയും അതിനെ സമ്പന്നവും പൂർണവുമാക്കുകയും സമന്വയപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യും. ഒരു സംവേദകത്വത്തിന്റെ രൂപമായിത്തീരുമ്പോൾ ഒരു കുടുംബം പക്വത പ്രാപിച്ചതായിത്തീരുന്നു.[141]

മക്കളുടെ സന്തോഷം ദൈവത്തിന്റെ ആനന്ദം

147. പരിത്യാഗം ആവശ്യമായിരിക്കുന്ന ഒരു അധ്യാപന പ്രക്രിയ ഇതിന് ആവശ്യമാണ്. സഭയുടെ ഭാഗത്തുള്ള ബോധ്യത്തെ മാനുഷിക സന്തോഷത്തെ എതിർക്കുന്നതായി കരുതി മിക്കപ്പോഴും എതിർക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഈ ആരോപണത്തെ വലിയ വ്യക്തതയോടെ ബനഡിക്ട് 16-ാമൻ മാർപാപ്പാ സംഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ട്. 'സഭ തന്റെ എല്ലാ കല്പനകളും വിലക്കുകളും കൊണ്ട് ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും വിലപ്പെട്ട ഒരു കാര്യത്തെ കയ്പാക്കിമാറ്റിയില്ലേ? സ്രഷ്ടാവിന്റെ ദാനമായ സന്തോഷം-ദൈവികതയുടെ ഒരു മുന്നാസ്വാദനമായ ആനന്ദം നല്കുമ്പോൾത്തന്നെ സഭ തെറ്റെന്നു പറയുന്നില്ലേ? [142] അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ മറുപടി പറഞ്ഞു: ക്രിസ്തുമതത്തിൽ തപശ്ചര്യയുടെ അതിവർണനകളും വഴിതെറ്റിയ രൂപങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും സഭ വിശുദ്ധഗ്രന്ഥത്തോടു വിശ്വസ്തത പുലർത്തിക്കൊണ്ടു നല്കുന്ന ഔദ്യോഗിക പ്രബോധനം 'ലൈംഗിക വികാരത്തെ